

Strategisk plan for samiske barnehager 2002–2005

Barnelærdommen er evig kunnskap

Forord

1	Innledning	
1.1	Kort beskrivelse av samiske barnehager	5
1.2	Visjon/mål	5
2	Samiske barnehager - beskrivelse og behov	
2.1	Tilstandsbeskrivelse	6
2.2	Statistikk	6
2.2.1	Førskolelærerdekning	6
2.2.2	Særskilt tilskudd	6
2.2.3	Pedagogisk materiell	6
2.2.4	Prosjekter	7
2.3	Utfordringer og behov	7
2.3.1	Barnehageloven og rammeplanen	7
2.3.2	Stortingets og Sametingets satsing innenfor barnehageområdet	7
3	Sametingets rammer og regler	
3.1	Ressursrammer i dag	9
3.2	Retningslinjer for tildeling av særskilt tilskudd	9
4	Sametingets barnehagepolitikk	
4.1	Hovedstrategi: Satsingsområder	10
4.2	Prioritering 2002–2005	10
4.3	Vektlegging av samarbeidsrelasjoner	10
5	Sametingets satsing 2002–2005	
5.1	IKT	11
5.2	Pedagogisk materiell	11
5.3	Rekruttering	11
5.4	Kompetanse	12
5.5	Tilskudd	12
5.6	Informasjon	12
5.7	Motivering	12
5.8	Kvalitetssatsing/utviklingsarbeid	12

Barnelærdommen er evig kunnskap

Strategisk plan for samiske barnehager 2002–2005
Vedtatt i Sametinget i november 2001

1

Innledning

Strategisk plan for samiske barnehager i Norge ble første gang laget i 1995 av daværende Samisk utdanningsråd for perioden 1996–2001. Samisk utdanningsråd er senere blitt en del av det norske Sametinget. Strategisk plan for samiske barnehager for perioden 2002–2005 er nå fornyet og vedtatt i Sametinget 30.11.01.

1.1 Kort beskrivelse av samiske barnehager

Definisjon/forståelse

Rammeplan for barnehager legger følgende definisjon til grunn når den omhandler samiske barnehager: «En samisk barnehage er en barnehage der barna i barnehagen har samisk bakgrunn – er samer. Barnehagen har som formål å styrke barnas identitet som samer ved å fremme bruken av samisk språk og ved å formidle samisk kultur. Barnehagen ledes av samisk pedagogisk personale.»

Rammeplan og lov om barnehager definerer samiske barn som: «alle barn der en eller begge foreldre er samer».

I barnehageloven § 7 er det slått fast at: «Barnehager for samiske barn i samiske distrikt skal bygge på samisk språk og kultur.» I lovens merknad sies det at dette leddet i § 7 avgrenses til å gjelde samiske distrikt som vil si de kommuner som hører til forvaltningsområdet for samisk språklov. For barnehager utenfor samiske distrikt vises det til 2. ledd i § 7 om tilpasning til lokale forhold, forskrift om rammeplan og til departementets årlige rundskriv Q-2. Det vises også til at Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet har tolket samiske distrikt meget liberalt, og Barne- og familiedepartementet vil følge samme prin-

sipp om liberal linje. Dette innebærer at Sametinget vil legge rammeplanens definisjon til grunn når saker som angår barnehager skal behandles.

1.2 Visjon/mål

Den gode barnehagen for samiske barn gir barna samisk identitet. Den gir av den rike samiske kulturen og gir glede over hjertespråket.

Mål:

Barnehagen skal styrke og utvikle samisk språk og kultur i barnehager med samiske barn, og bidra til vitalisering og revitalisering av samisk språk.

Barnehagen skal bidra til at samiske barn kan utvikle sin samiske identitet og få trygghet og glede i forhold til sin egen kultur og sitt eget språk.

Samisk språk og kultur må ha gode vilkår i barnehage. Alle parter må bidra til at utvikling av samisk språk og kultur sikres og fremmes i barnehagen.

Visjon og mål tar utgangspunkt i følgende planverk:

- Lov om barnehager med rammeplan
- Sametingsplanen 1998–2001

Sametingsplanen 1998–2001 sier at samiske barnehager har stor betydning for samisk språkutvikling og for samiske barns oppvekst generelt.

Samiske barn vokser opp i et samfunn med kulturelt og språklig mangfold. Samiske barnehager har et spesielt ansvar for å være en arena der samisk språk og kultur formidles, styrkes og utvikles.

2 | Samiske barnehager – beskrivelse og behov

2.1 Tilstandsbeskrivelse

Situasjonen for samiske barnehager har endret seg i takt med endringer for øvrig i samfunnet. Siden forrige strategiske plan ble vedtatt, har behovene endret seg en del. Ny barnehagelov trådte i kraft i 1996. Rammeplan for barnehager, som er forskrift til barnehageloven, har vært i bruk siden 1996. Reform 97 medførte at 6-åringene nå går på skolen istedenfor i barnehagen. Det er kommet nyere forskning på fagområdet to-/flerspråklighet. Flere og flere barn i barnehager er to- eller flerspråklige. Samtidig er det samiske språket presset fra flere kanter.

Det er fortsatt stor mangel på pedagogisk materiell tilpasset samiske barn og samiske barnehager. Det er også mangel på forskning på området.

En god del av de samiske barnehagene har tatt i bruk ny teknologi og bruker PC med Internett. Nevnte endringer medfører også nye behov og utfordringer for barnehagene, barnehageeiere, Sametinget og andre involverte parter.

2.2 Statistikk

I år 2001 er det registrert 44 barnehager som kan betegnes som samiske barnehager. Dette tilbudet omfatter ca. 980 barn. I dette tallet er både kommunale og private barnehager med. Det er usikkert om antall barnehager er gått opp eller ned. Det som er mer sikkert er antall barn. Til sammenligning kan det nevnes at det i 1999 var 644 barn som fikk tilbud i samiske barnehager. Dette viser en stor økning i

antall barn som søker og får plass i samiske barnehager. Økningen kan skyldes økt bruk av deltidsplasser. Det er grunn til å tro at dette tallet vil stige sakte i denne perioden.

2.2.1 Førskolelærerdekning

Førskolelærerdekningen i samiske barnehager er generelt forholdsvis bra. Det er fortsatt stor mangel på førskolelærere med kompetanse i samisk språk. Dette gjelder spesielt i kystområdene, lule- og sør-samiske områder. Det er også få menn med samisk språkkompetanse og førskolelærerutdanning i samiske barnehager.

2.2.2 Særskilt tilskudd

Særskilt tilskudd til samiske barnehager ble overført til Sametinget 01.01.2001. Sametinget har nå utarbeidet og vedtatt nye retningslinjer for dette tilskuddet. De nye retningslinjene trår i kraft 01.01.2002. Særskilt tilskudd tildeles samiske barnehager over hele landet, og norske barnehager med samisk avdeling.

2.2.3 Pedagogisk materiell

Siden forrige strategiske plan ble vedtatt, har det vært stor utvikling i samfunnet generelt og i det samiske samfunnet spesielt. Etter hvert har ny teknologi fått innpass på alle nivå i opplæringssektoren. Dette fordrer nye metoder og ny type pedagogisk materiell også i barnehagene.

Det er i løpet av siste planperiode utgitt bøker beregnet for småbarn på alle tre samiske språk samt noe faglitteratur til bruk i barnehagen. Det er også

kommet en del plakater, video og CD-er. Sametinget har en video-/filmsamling. Det blir gjort opptak av filmer på TV som passer å se også for de minste barna. Disse kan lånes gratis av barnehagene.

Det blir hvert år bevilget øremerkede midler over Sametingets budsjett til pedagogisk materiell beregnet på småbarn. Summen er lav, noe som begrenser utgivelse av materiell. Barnehagene har et spesielt behov for materiell som kan brukes i språkopplæringen. Liten eller ingen tilgang til nytt materiell fører til at barn møter det samme materialet i barnehage, hjemme og når de kommer til skolen. Dermed møter barn færre utfordringer, som igjen kan føre til at barn velger norskspråklig materiell. Dette gjelder både bøker, CD/musikk, videofilmer, dataspill/programmer o.a.

2.2.4 Prosjekter

Det har vært få utviklingsprosjekter i løpet av siste planperiode. Det kommer ikke søknader fra de samiske barnehagene når prosjektmidler i forbindelse med utvikling av pedagogisk materiell blir utlyst av Sametinget.

Sametinget må finne ut hva det skyldes og treffe tiltak for å få inn flere søknader.

2.3 utfordringer og behov

Ved starten av planperioden kan utfordringer i forhold til ansatte, kommunene og barnehageeierne være:

- Utfordre og motivere barnehageansatte til å søke på prosjektmidlene eller å sende inn forslag til materiell til vurdering i Sametinget.
- Utfordre kommunene til å samarbeide med Sametinget der det er mulig innenfor satsingsområdene.
- Utfordre kommunene og barnehageeierne til å utvikle rammeplan tilpasset lokale forhold.
- Utfordre og motivere samarbeidsutvalgene til å være med på utvikling av årsplanene.

2.3.1 Barnehageloven og rammeplanen

Lov om barnehager ble vedtatt av Stortinget i 1995 og trådte i kraft 1996. Den er siden endret i 1997 og senest i 2001. Barnehageloven vil bli oversatt til nord-samisk etter neste endring i lovteksten. Barne- og familiedepartementet fastsatte deretter en Rammeplan for barnehagen som følge av lovteksten i lovens § 2, 2. ledd.

Rammeplanen har et eget kapittel for de samiske barnehagene. Alle de samiske barnehagene skal drives i tråd med dette. Rammeplanen er oversatt til nordsamisk.

I barnehagelovens § 2 Barnehagens innhold heter det i 3. ledd:

Barnehagens eier kan tilpasse rammeplanen til lokale forhold. Samarbeidsutvalget for hver barnehage skal fastsette en årsplan for den pedagogiske virksomheten.

2.3.2 Stortingets og Sametingets satsing innenfor barnehageområdet

22.12.1999 ble Stortingsmelding 27 (1999–2000) «Barnehager til beste for barn og foreldre» godkjent i

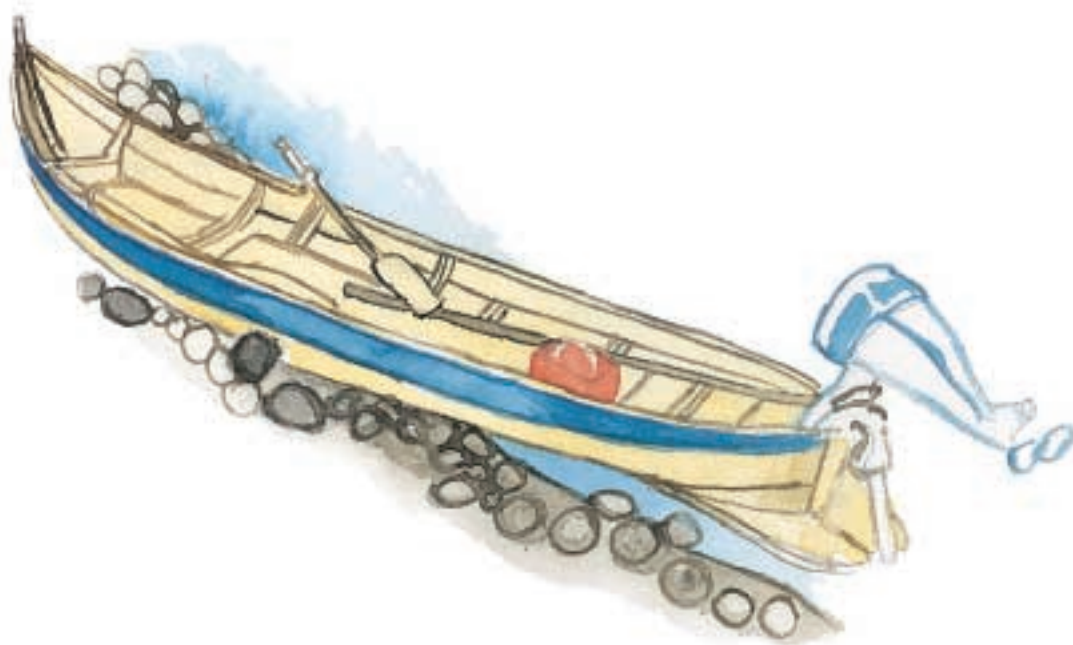
statsråd. Barne- og familiedepartementet har i etterkant av dette og i tråd med Stortingsmeldingen satt i gang 3-årig satsing på barnehageområdet. Sametinget deltar i denne satsingen og skal spesielt ivareta de samiske barnehagene. Sametinget skal også være delaktig i forhold til norske barnehager som gir tilbud til samiske barn for eksempel i form av tospråklig assistanse eller morsmålsopplæring.

Vinteren 2001 la Barne- og familiedepartementet sammen med Kirke,- utdannings- og forskningsdepartementet, Norsk lærerlag og Kommunenes Sentralforbund frem en rapport om rekruttering og stabilitet i førskolelæreryrket. I den sammenheng ble det holdt en høringskonferanse med deltaker fra forskjellige aktører. I nevnte rapport og i rapporten etter konferansen er det nevnt en del tiltak som departementet og Sametinget kan iverksette for å få rekruttert flere førskolelærere, og beholde de som er i barnehagene. Det kan bl. a. være aktuelt å vurdere spørsmål om stipend til samiske førskolelærerstudenter som et rekrutteringstiltak. Det må også utredes behov

for bedre tilpasset etter- og videreutdanningstilbud for å beholde samisk personell i barnehagen.

Sametinget har i sin høringsuttalelse til NOU 2000:3 Samisk lærerutdanning – mellom ulike kunnskaps-tradisjoner, bl. a. uttalt at;

Det er åpenbart at det må iverksettes ekstraordinære rekrutteringstiltak om man noen gang skal ha håp om å fylle behovene for samiskspråklige lærere i den samiske skolen. Sametinget støtter utvalgets tilråding om at det må etableres en egen stipendordning for studenter som tar en samisk lærerutdanning. Sametinget mener at en stipendordning særlig må rette seg mot mannlige studenter og studenter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk, inklusive lule- og sørsamiske studenter, for å stimulere til å rekruttere flere mannlige studenter til lærerutdanningene (både til førskolelærer- og allmennlærerutdanningen) og flere samiske studenter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

3

Sametingets rammer og regler

Sametinget følger opp den til enhver tid gjeldende barnehagepolitikk fastsatt av Stortinget.

Det er Sametinget i plenum og Sametingsrådet som vedtar rammene og reglene for arbeidet på barnehageområdet ut fra ressursene som tildeles over statsbudsjettet hvert år.

Sametinget administrerer arbeidet innefor barnehageområdet.

Sametinget samarbeider med Barne- og Familiedepartementet og fylkesmannsembetene når det gjelder oppfølging av politiske vedtak.

3.1 Ressursrammer i dag

Sametinget har i dag to hele stillinger på barnehageområdet. Videre brukes det av administrasjonens driftsmidler til konsulentenes møtevirksomhet i og utenfor Sametinget. Møtevirksomheten omfatter samarbeid med berørte parter. Budsjettet dekker også den informasjonsvirksomheten opplæringsavdelingen har innenfor dette området.

Sametinget har ved fordeling av budsjett avsatt midler til utarbeiding av pedagogisk materiell. Det er Sametinget ansvar å få utarbeidet materiell som egner seg for barnehagebarn og i forhold til behov fra brukerne.

Det avsettes årlig midler til barnehagekonferanse der målgruppen er personale og foreldre ved de samiske barnehagene.

Det avsettes midler til å arrangere to språkmotiveringsseminar hvert år for to områder Sametinget bestemmer.

3.2 Retningslinjer for tildeling av særskilt tilskudd

Barnehager som har vedtektsfestet at de bygger på samisk språk og kultur, kan tildeles særskilt tilskudd. Intensjonene med tilskuddet er å gjøre barnehagene bedre i stand til å formidle samisk språk og kultur. Videre er intensjonen å styrke bruken av samisk språk, og å styrke barnets identitet. Barnehagen må vise til at de satser seriøst på styrking av samisk i barnehagen, bl. a. gjennom planer, budsjett, rapport og regnskap.

Tilskuddet skal dekke de ekstrautgiftene samiske barnehager har ved to driftsspråk. I tillegg får hver barnehage en sum pr. ansatt som skal gå til dokumenterte utgifter. Barnehagene skal stimuleres til å drive med prosjekter og utviklingsarbeid i barnehagen. Det vil derfor være mulig å søke om midler fra Sametinget til prosjekter, utviklingsarbeid og forsøk. Sametinget er behjelpelig med veiledning i denne sammenheng.

Målsetningen med tilskuddet er at barnehagen skal:

- styrke og utvikle samisk språk i barnehager med samiske barn
- styrke samisk kultur i barnehagen
- styrke barnets samiske identitet
- revitalisere samisk språk
- dekke merutgifter barnehagene har i den sammenheng

4 | Sametingets barnehagepolitikk

4.1 Hovedstrategi: Satsingsområder

Med den rammen Sametinget har, må det foretas prioriteringer både når det gjelder type tjenester, omfang og også hvilket språk Sametingets utgivelser skal være på.

Satsingsområder:

- Samarbeidet med Barne- og Familiedepartementet om kvalitetssatsing videreføres i 2002 og 2003.
- Sametinget vil satse på styrking av samisk språk blant annet ved å motivere til opprettelse av familiebarnehager.
- Samarbeid med tidligere og nye samarbeidsparter om utviklings- og forskningsarbeid.
- Sametinget vil i planperioden samordne prosjekter i barnehage og grunnskole.

4.2 Prioritering 2002–2005

Sametinget vil i planperioden prioritere følgende:

- Utlysning/tildeling av midler til utviklingsprosjekter
- Veiledning i forbindelse med utviklingsarbeid
- Utgi tidsskrift for samiske barnehager
- Arrangere inntil to språkmotivasjonsseminar i året
- Veilede barnehageeierne ved utarbeiding av kompetanseutviklingsplan
- Veilede i forbindelse med utarbeiding av årsplan til samarbeidsutvalg
- Veilede til opprettelse av samiske familiebarnehager
- Skape nettbaserte møtesteder for barnehagepersonell på samisk læringsnett
- Avholde årlig barnehagekonferanse
- Samarbeid om gode informasjonsrutiner med departementet og fylkesmannsembetene

4.3 Vektlegging av samarbeidsrelasjoner

Sametingets samarbeid med Barne- og familiedepartementet går særlig på Stortingsmelding 27 (1999–2000) om kvalitet i barnehager og da spesielt de samiske barnehagene. Når den tre-årige satsingsperioden er over, bør Sametinget finne samarbeidsparter for å arrangere temasamlinger om det kvalitetsarbeidet som eventuelt gjenstår. Det er naturlig at departementet og Sametinget samarbeider om revidering av lover og regelverk, slik at disse ivaretar samiske barns behov og rettigheter. Sametinget og departementet vil i løpet av planperioden arrangere felles nordisk barnehagekonferanse om samiske barnehager.

Sametinget deltar også i nettverk for de fem nordligste fylkesmannsembetene. I forbindelse med Stortingets satsing på barnehageområdet er samarbeid med de aktuelle fylkesmannsembetene om kvalitet i barnehagen, rekruttering, utdanning og kompetanseheving for ansatte i samiske barnehager, samt i arbeidet med å skape møteplasser og gi informasjon til forskjellige aktører viktig. I forbindelse med tildeling av særskilt tilskudd vil tilsyn og veiledning være viktig i samarbeid både med aktuelle fylkesmenn og kommuner.

Samarbeid med de kommunene der det er samiske barnehager er nødvendig på mange områder. I forbindelse med kompetanseheving har Sametinget også samarbeid med Samisk høyskole.

5

Sametingets satsing 2002–2005

Sametinget vil årlig avsette ressurser til utvikling av pedagogisk materiell for samiske barnehager.

Det kan bli aktuelt over tid å foreslå endring av regelverk slik at samiske barn får rett til tilbud på eget språk.

Kommuner må også forpliktes til å legge til rette for at private samiske barnehager får gode vilkår.

5.1 IKT

Sametingets nettsider vil til enhver tid være oppgradert på stoff som angår samiske barn og oppvekstvilkår, ansatte i samiske barnehager og barnehager med samiske barn, og foreldre med samiske barn. Sametinget vil også legge frem stoff om samer og samiske forhold tilpasset norske barnehager.

Flere og flere barnehager tar i bruk datateknologi og IKT. Det vil være naturlig at Sametinget i samarbeid med Barne- og familiedepartementet legger inn stoff tilpasset samiske barnehager på barnehagenettsider. Dette vil være for eksempel lover og regelverk, aktuelt, informasjon, diverse skjemaer, enkelttemaer og etter hvert diskusjonsforum.

5.2 Pedagogisk materiell

Sametinget har hvert år forbeholdt midler til utarbeiding av pedagogisk materiell. Denne rammen dekker ikke behovet på alle tre språk. Det må satses på oversetting og tilpasning til samiske forhold.

Det gjenstår enda mye utviklingsarbeid på uteområdet i barnehagen. Her må det utvikles modeller som

kan brukes i flere barnehager. Dette kan barnehagen gjøre ved hjelp av prosjektmidler.

Sametinget vil i planperioden prioritere følgende områder:

- nye billedbøker
- faktabøker
- ny faglitteratur både på samisk og norsk
- lydbøker
- oversetting av barnebøker
- oversetting av fagbøker
- musikk, både sangbøker og CD
- filmer/videofilmer
- dataprogram
- dataspill
- bordspill
- plakater
- leker
- plan for hvordan barnehager kan jobbe med holdningsskapende arbeid og tiltak mot mobbing/intoleranse

5.3 Rekruttering

Førskolelærerdekningen i samiske barnehager er tilfredsstillende i enkelte områder, mens det fremdeles er stor mangel på samisktalende førskolelærere og assistenter i andre områder. Dette gjelder spesielt sørsamisk, lulesamisk og kystområder i Troms og Finnmark. Her må det satses på kompetanseheving av allerede tilsatt personell, men også rekruttering til førskolelærerutdanninga. Det er stor mangel på mannlige førskolelærere i samiske barnehager. Det kan være aktuelt å få de få mannlige førskolelærerne med på rekrutteringsarbeidet. Sametinget vil i samråd med Barne- og familiedepartementet utrede mulig-

heter for stipend for studenter som tar samisk førskolelærerutdanning og stipend spesielt rettet mot menn.

5.4 Kompetanse

Sametinget ser at det er stort behov for kompetanseheving av personalet i de samiske barnehagene. Det er stort behov for kompetanseoppbygning i samisk språk, likeledes i kulturforståelse. Det er derfor nødvendig å iverksette ulike typer etter- og videreutdanning for ansatte i barnehager. I NOU 2000:3 Samisk lærerutdanning er det foreslått å utvikle studietilbud i kulturfag med hovedvekt på tradisjonskunnskap. Dette foreslås som en del av allmennlærer- og førskolelærerutdanning og som etter- og videreutdanningstilbud. Utredning av behovet for etter- og videreutdanningstiltak kan skje i samarbeid med Barne- og familiedepartementet og berørte fylkesmenn.

Det skal utarbeides en Stortingsmelding om lærerutdanning. I den forbindelse bør tiltak som berører samisk lærerutdanning inngå.

Barne- og familiedepartementet foreslår i rekrutteringsmeldingen at det kan vurderes om lønnstillegg for førskolelærere også skal gjelde førskolelærere med samiskspråklig kompetanse som arbeider i barnehager utenfor virkemiddelområdet. Sametinget vil arbeide for at BFD's mål i rekrutteringsmeldingen realiseres.

5.5 Tilskudd

Det tildeles årlig midler til utvikling av pedagogisk materiell tilpasset barnehager. Midlene utlyses hvert år med søknadsfrist om høsten. Sametinget har utarbeidet søknadsskjema og vil være behjelpelig med utfylling av søknad og videre prosess.

Sametinget kan også tildele midler til barnehager som driver med prosjekter og utviklingsarbeid. Alle samiske barnehager og barnehager med samiske barn kan

søke om midler. Søknaden må inneholde mål, tiltak, tidsplan og budsjett.

5.6 Informasjon

Sametinget vil i denne perioden satse mer på informasjon til kommuner med samiske barnehager og kommuner som har samiske barn i norske barnehager. Det vil også være en utfordring å få de kommuner i tale som ikke gir noe tilbud til samiske barn. Sametinget vil gi informasjon om opprettelse av samiske familiebarnehager som et alternativ i områder der det er vanskelig å oppfylle vilkårene for ordinære barnehager.

I de tilfellene vil det være naturlig å samarbeide med aktuelle fylkesmenn og barnas foreldre. Sametinget må gi mer informasjon til foreldre som ikke får tilbud i samisk språk og kultur til sine barn. De foreldre må få informasjon om sine rettigheter og fremgangsmåte for å få et tilbud til sine barn. Sametinget vil også gi mer informasjon til barnehager om materiell og annet nytt på barnehagefronten.

5.7 Motivering

Sametinget vil fortsette sitt motiveringsarbeid. De viktigste områdene i perioden er bruk av samisk språk, få inn flere ideer til pedagogisk materiell og til utviklingsarbeid.

5.8 Kvalitetssatsing/utviklingsarbeid

Barne- og familiedepartementet har etter Stortingsmelding 27 (1999–2000) satt i gang 3-årig satsing på kvalitet i barnehager. Sametinget skal først og fremst ivareta de samiske barnehagene i denne satsingen. Sametinget vil være pådriver for å få samiske barnehager til å drive med forsøks- og utviklingsarbeid i barnehager. Det vil være mulig å søke Sametinget om midler til dette.